Naujienlaiškis #3

2020 m. birželis

Pasaulinė PABĖGĖLIŲ diena

Nacionalinė nevyriausybinių
vystomojo bendradarbiavimo
organizacijų platforma

EV/Unsplash nuotrauka

Lietuvių kalboje žodis „pabėgėlis“, nuo veiksmažodžio „bėgti“, turi negatyvių, iš baimės ir nežinojimo kylančių asociacijų. Kitose kalbose šis žodis siejamas su pagalbos, saugumo suteikimu ištikus nelaimei.

„Pabėgėlis“ yra teisinis statusas, skirtas žmonėms, ieškantiems prieglobsčio nuo karo, persekiojimo ir kitų gyvybei pavojų keliančių blogybių gimtinėje. Juk niekas nepalieka savo gimtųjų namų, jei juose viskas gerai.

Birželio 20 d. kaip Pasaulinė Pabėgėlių diena minima kasmet nuo 2001 m. Tačiau sulig ja pabėgėlių gyvenimo realybės nesibaigia, o tęsiasi. Lygiai taip pat turi tęstis ir mūsų žmogiškasis solidarumas su tais, kuriems šiandien gyventi sunkiau. Kviečiame susipažinti iš arčiau.

Gero skaitymo!

Vystomojo bendradarbiavimo platforma

3 **Kai sustoja pasaulis: migracija karantino metu**

6 **Pabėgėlių ir perkeltųjų asmenų stovyklos Kurdistane**

8 **Jordanijoje savanoriaujanti Kristina: niekam nereikia gelbėjimo**

10 **Darbo vietų niekas nevagia: pokalbis su prieglobstį lietuvoje gavusių žmonių įdarbinimo specialiste**

13 **Turkijoje savanoriaujanti Aušra: pabėgėlių šeimas reikia ne gelbėti, o joms suteikti įrankius**

KAI SUSTOJA PASAULIS: MIGRACIJA KARANTINO METU

Giedrė Steikūnaitė, žurnalistė
2020 06 22/15 min.

Pies cansados/flickr nuotrauka
JAV suręsta siena pasienyje su Meksika. Oficialus sienos tikslas yra sustabdyti migraciją iš pietų, tačiau žmogaus teisių gynėjai sieną vadina rasistine, pavojų migrantams keliančia, diskriminacine jėgos struktūra.

Didžiajai daliai pasaulio valstybių pilnai ar dalinai uždarius sienas ir sustabdžius žmonių judėjimą, tūkstančiai migrantų – ir ekonominių, ir prievarta priverstų palikti savo gimtuosius kraštus – atsidūrė itin sunkioje padėtyje. Be didžiulių ekonominių problemų, kurias sukėlė visuotinis karantinas, migrantams dažnai neprieinama ir tinkama sveikatos priežiūra bei socialinė ir teisinė apsauga.

Šia situacija suskubo pasinaudoti kai kurios vyriausybės: vienoms tai – proga atsikratyti migrantų „problemos", kitoms – galimybė pagaliau įgyvendinti ar dar labiau įtvirtinti itin griežtas, žmogaus teises ir tarptautinius susitarimus pažeidžiančias migracijos politikas. Įvairios šalys – tarp jų Vengrija, Kipras, JAV, Kanada ir Meksika – deportuoja migrantus bei prieglobsčio prašančius žmones ir tai teisina koronavirusu. „Riboto judėjimo skatinimas turi tam tikros logikos, – žiniasklaidai sakė JAV Migracijos politikos instituto analitikė Susan Fratzke. – Kita vertus, savaime suprantama, kad kai konfliktai ir aplinkybės, nuo kurių žmonės bėga, nėra sustabdomi, tiesiog negali žmogui liepti likti ten, kur jo gyvybei gresia realus pavojus." Pasaulis sustojo, bet karas – ne.

Viduržemio jūrą laiveliais bandančius perplaukti migrantus ES valstybės atsisako gelbėti, net jiems ir siunčiant nelaimės signalus. Dėl karantino daug kur sustabdytos prašymų dėl prieglobsčio suteikimo nagrinėjimo procedūros bei prieglobstį gavusių žmonių integracijos programos. Prancūzija, Graikija, Bosnija ir kitos šalys sprendimo dėl imigracijos statuso laukiančius žmones laiko uždarytus perpildytuose, antisanitariniuose sulaikymo centruose.

Tarptautinių migracijos ir žmogaus teisių organizacijų atstovai įspėja, kad tokios ir panašios politikos, nors teisinamos „visuomenės sveikata", iš tiesų tėra tęsinys jau kurį laiką Europoje ir JAV pastebimų anti-imigracinių tendencijų, kurioms pandemija tapo priedanga. Kitas didelis pavojus yra tas, jog naująsias taisykles bus bandoma išlaikyti ir pandemijai pasibaigus, o jas atšaukti yra labai sudėtinga.

Pozityvių naujos su migracija susijusios politikos įgyvendinimo pavyzdžių yra neproporcingai mažiau – vos vienas kitas. Bene žymiausias yra Portugalijos atvejis: šalis dar š. m. kovą paskelbė visus paraiškas imigracijos statusui gauti pateikusius užsieniečius, įskaitant prieglobsčio prašančius asmenis, traktuosianti kaip nuolatinius gyventojus, turinčius teisę ir prieigą prie valstybės teikiamų sveikatos priežiūros paslaugų.

Apie migracijos tendencijas pasaulinės krizės kontekste pasakoja nevyriausybinės organizacijos „Diversity Development Group" migracijos specialistė **dr. Giedrė Blažytė.**

Kokias migracijos tendencijas pastebite šiuo metu ir kokią įtaką joms daro dabartinė pasaulinė krizė?

Dėl pandemijos uždarius valstybės sienas sustojo ir migracijos procesai. Kol kas sunku pasakyti, kaip tai nulems migracijos tendencijas ateityje, tačiau galime manyti, kad pastaraisiais metais itin sparčiai augę trečiųjų šalių (ne ES valstybių narių) piliečių imigracijos į Lietuvą srautai sulėtės. Taip pat galima spėti, jog pastaruoju metu sulėtėjusi emigracija vėl gali pradėti augti.

Nors šiuo metu pasaulį ištikusios krizės neturėtume lyginti su globaline ekonomine krize 2008 m., yra tikimybė, kad tendencijos bus panašios. 2009–2010 m. laikotarpiu ženkliai išaugo iš Lietuvos išvykusių piliečių skaičius ir kartu sumažėjo į Lietuvą iš trečiųjų šalių atvykusių žmonių. Tokias tendencijas lėmė sumažėjusi darbo jėgos paklausa, nedarbas ir pokyčiai šalies ekonomikoje, kuriuos sukėlė pasaulinė finansų krizė.

Šiuo metu nedarbas Lietuvoje siekia 11.1 proc. Užimtumo tarnybos duomenimis, š. m. kovo mėnesį darbo jėgos paklausa mažėjo penktadaliu (20 proc.), palyginti su vasariu. Trečiųjų šalių piliečiai Lietuvoje dažniausiai dirba būtent tuose sektoriuose, kuriuos labiausiai neigiamai veikia COVID-19 krizė – paslaugų, statybų, transporto (tolimųjų reisų, taksi vairuotojai).

Kol kas nėra oficialios statistikos, kiek Lietuvoje gyvenusių ir dirbusių užsieniečių išvyko. Neoficialiais duomenimis, prasidėjus karantinui iš šalies išvyko apie 600 ukrainiečių statybininkų. Užsieniečius Lietuvoje įdarbinančių įmonių atstovai jau dabar kalba apie tarp įmonių pastebimą konkurenciją dėl užsieniečių darbuotojų, ypač statybininkų ir vilkikų vairuotojų, likusių Lietuvoje.

Uždarytos daugumos valstybių sienos ir kai kuriose šalyse vykdoma prieglobsčio prašytojų deportacija teisinantis sveikatos apsauga šiuos žmones stato į dar didesnį pavojų. Kokių priemonių imamasi ir kokių derėtų imtis siekiant juos apsaugoti?

Pastebėtina, kad COVID-19 situacija taip pat daro neigiamą įtaką tiek trumpalaikei, tiek ilgalaikei pažeidžiamų migrantų integracijai ir čia mes kalbame daugiausiai apie prieglobstį gavusius asmenis. Pagrindinis argumentas susijęs su lygiomis galimybėmis. Pabėgėliai, kaip ir kitos imigrantų grupės, socio-ekonominių teisių prasme turi būti traktuojami lygiaverčiai su priimančios šalies piliečiais.

Problema ta, kad lygios galimybės (equal treatment) egzistuoja teisiniuose dokumentuose, tačiau praktiniame lygmenyje vis dar matome nelygias galimybes, t. y. ribotą prieinamumą prie lygių galimybių teisine prasme.

Taip pat reikia paminėti, jog didžiausios migracijos srityje dirbančios tarptautinės organizacijos ėmėsi tam tikrų priemonių, reaguodamos į COVID-19. Tarp jų – rekomendacijos šalių vyriausybėms, prevencinių priemonių tiekimas pabėgėlių stovyklose bei skurdesnėse šalyse, siekiant išvengti tolesnio pandemijos plitimo.

Kai kurios vyriausybės pasinaudoja koronavirusu siekdamos įtvirtinti naujas griežtas migracijos politikas. Kaip užtikrinti, kad pandemijai pasibaigus jos netaptų naująja realybe?

Europos Sąjungos kontekste svarbų vaidmenį turėtų atlikti Europos Komisija, skatindama tam tikrus migracijos politikos standartus. Svarbu išsiaiškinti, kokia situacija yra kiekvienoje ES narėje, nustatyti problemas ir pateikti siūlymus, kaip šias problemas išspręsti. Reikalavimų

Niharbb/flickr nuotrauka

Problema ta, kad lygios galimybės (equal treatment) egzistuoja teisiniuose dokumentuose, tačiau praktiniame lygmenyje vis dar matome nelygias galimybes, t. y. ribotą prieinamumą prie lygių galimybių teisine prasme.

nesilaikančioms šalims siūloma taikyti finansinius apribojimus.

Labai svarbu, kad judėjimo ir kiti žmogaus teisių suvaržymai būtų panaikinti ir situacija normalizuotųsi. Deja, matome, kad dalis politikų, ypač populistų, šia situacija gali pasinaudoti siekdami ne tik išlaikyti ar pasididinti elektoratą, bet ir ilgiau išlikti valdžioje naudojant migracijos ir pabėgėlių „kortą“. Tad čia labai reikalingas adekvatus tarptautinės bendruomenės atsakas.

Kaip akivaizdu is Vengrijos, Lenkijos ir Čekijos atvejų, užtikrinti adekvačią, žmogaus teisėmis paremtą migracijos politiką yra itin sudėtinga; ypač kuomet žmogaus teisių politikoje taikomas selektyvumo principas. 2015-2016 m. pabėgėlių krizė parodė, kaip sunku ES narėms surasti konsensusą. Galbūt dabar yra laikas, kai bus mokomasi iš netolimos praeities klaidų.

Šiuo metu vykstanti individuali ir nacionalinė izoliacija keičia ne tik politikas, bet ir žmones. Nuolatinė baimė ir nerimas dėl ateities, kartu su ksenofobinėmis nuotaikomis bei vis stiprėjančia kova dėl išteklių kelia pavojų žmonijos bendradarbiavimui ateityje. Kaip manote, kaip visa tai paveiks migraciją ateityje – ir ekonominę, ir priverstinę?

Tai platus klausimas, reikalaujantis kalbėti apie darnaus vystymosi tikslų įgyvendinimą, globalią, regioninę ir nacionalinę nelygybę ir neadekvačiai neteisingą pajamų pasiskirstymą, karinius konfliktus ir klimato kaitą. Visos šios problemos yra tarpusavyje susijusios, o migracija tėra jų pasekmė, tikrai ne priežastis.

Čia reikia grįžti ne tik prie migracijos politikos bei nuostatų, bet ir prie politinės komunikacijos – kaip valstybės komunikuoja bei valdo ne tik krizes, bet ir sprendimus, susijusius su itin jautriais klausimais: pabėgėlių perkėlimu, imigracija, migrantų integracija.

Tarptautiniai tyrimų duomenys rodo, kad palankiau migrantų atžvilgiu yra nusiteikę tų šalių gyventojai, kuriose imigrantai sudaro didelę gyventojų dalį, o valstybės įgyvendinama migracijos politika yra vertinama palankiai.

> **Galbūt dabar yra laikas, kai bus mokomasi iš netolimos praeities klaidų.**

Jeanne Menjoulet/flickr nuotrauka
Užrašas arabų ir anglų kalbomis: „Stabdykite karą, o ne žmones“.

PABĖGĖLIŲ IR PERKELTŲJŲ ASMENŲ STOVYKLOS KURDISTANE

Goda Jurevičiūtė,
ekspertai – savanoriai programos dalvyė
Irako Kurdistane, 2019 m.

Autorės nuotrauka

Per karą su „Islamo valstybe“ Kurdistanas išliko gana saugiu regionu, todėl čia prieglobsčio ieškojo daugybė žmonių. Remiantis oficialiais Kurdistano regiono vadovybės (KRG) šių metų vasarį skelbtais duomenimis, čia vis glaudžiasi 1 127 400 šalies viduje perkeltų asmenų (IDPs) ir 249 639 pabėgėliai (daugiausiai kurdai) iš Sirijos.

Dauguma IDPs gyvena miestuose ir miesteliuose, bet 21 proc. jų glaudžiasi 29 stovyklose. 69 proc. pabėgėlių iš Sirijos taip pat pavyko išvengti stovyklų, tačiau likusieji yra apsistoję 9 Kurdistane veikiančiose stovyklose.

Problema su stovyklomis ne tik ta, kad žmonės jose iš principo neturėtų gyventi, bet ir tai, kad pamažu nuo jų gręžiasi tarptautinė parama. Paskelbus pergalę prieš „Islamo valstybę“, nevyriausybinėms organizacijoms vis sunkiau gauti finansavimą humanitarinei pagalbai, nes dabar siekiama viską permesti į Irako atstatymą ir vystomuosius projektus. Dohuke teko bendrauti su medicininę pagalbą stovyklose, kuriose daugiausiai glaudžiasi jazidai, teikiančios tarptautinės organizacijos darbuotojais, kurie teigė, kad buvo planuota veiklą užbaigti dar praeitais metais. Supratus nemąžtantį poreikį, projektas buvo pratęstas dar metams, bet nežinia, kas bus vėliau.

O žmonės nesijaučia galį grįžti: 2018 metais KRG regioną paliko vos apie 32 tūkst. IDPs ar pabėgėlių. Tikėtina, kad nemaža jų dalis negrįžo namo, bet išvyko į užsienį.

People's Development Organization (PDO), kurioje atlieku praktiką, veikia keliose iš šių stovyklų. Priminsiu, kad ji dirba su moterų teisėmis ir, kaip žinia, moterų padėtis labiausiai pablogėja karo ir įvairių konfliktų metu. Organizacija stovyklose teikia psichosocialinę pagalbą, prireikus padeda gauti teisinę pagalbą, organizuoja įvairiausius seminarus, per kuriuos aptaria moterų klausimus, moko merginas ir moteris įvairių įgūdžių: nuo savo teisių išmanymo iki raštingumo ar siuvimo kursų.

Prieš kelias dienas teko lankytis dvejose, netoli Kalaro miesto įsteigtose IDPs stovyklose: Tazadea ir Quratoo, kuriose glaudžiasi viduje perkeltieji arabai iš Irako. Tazadea gyvena 314 šeimų – 1479 asmenys, o Quratoo glaudžiasi 238 šeimos arba 1080 asmenų.

PDO atstovės šiose stovyklose teigė, kad seminarus organizuoja ir vyrams. Tarkim, apie vaikų santuokas. Kaip žinia, jų itin padaugėja, kai šeimos papuola į sunkią finansinę

situaciją – tuomet siekiama ištekinti dukras, kad sumažėtų asmenų, kuriuos reikia išmaitinti. Paklausus, ar lengva į tokius seminarus prisikviesti itin konservatyvių vyrų (stovyklose daugiausiai glaudžiasi šeimos iš kaimelių, ne miestų), PDO darbuotojos atsakė, kad nesant jokių jiems skirtų veiklų, vyrai labai mielai visur dalyvauja, ypač ten, kur veikia kondicionierius:)

Apie moterų padėtį stovyklose dar ketinu parašyti, tai dabar sustosiu. Ir žinau, kad norėtųsi daugiau nuotraukų, bet man asmeniškai itin nejauku fotografuoti stovyklose. Šie žmonės patyrė išties daug, todėl kažkaip nesinori prisidėti prie jų išnaudojimo ir užsiimti „skurdo pornografija“.

Negaliu patikėti, kad skaičiuoju paskutines akimirkas Kurdistane, nes kasdien darosi vis įdomiau.

Vakar pusę dienos praleidau su dviem islamo mokovais: dr. Mohammad Abdullah Penjweny (barzdotas) ir dr. Sabah Barznji, su kuriais diskutavom apie moterų teises. Na, gerai, gerai, gal ne diskutavom, bet kiekvienas jų atsakinėjo į mano klausimus apie islamą ir lyčių lygybę bei aiškino tas vietas Kurane, kurios, mano nuomone, sumenkina moterų statusą: tėvo turtas dalinamas taip, kad dukra paveldi dvigubai mažiau nei sūnus, galimybė vyrui turėti iki 4 žmonų, kai moterims tokia teisė neužtikrinama, tai, kad kriminalinėse bylose reikia dviejų moterų

Autorės nuotrauka

liudijimo, kai užtenka vieno vyro ir pan.

Įdomu tai, kad dr. Muhammad, kuris, beje, turi tris žmonas, labiau akcentavo moterų trapumą ir poreikį jas apsaugoti, o štai dr. Sabah kalbėjo apie logiką, kuri slypi už tokių taisyklių. Tarkim, dukra paveldi mažiau nei sūnus, nes pastarajam tenka atsakomybė išlaikyti žmoną ir vaikus, be to, jis moka savo nuotakai prieš santuoką. Taigi sūnus „išneša“ pinigus iš šeimos, o dukra juos „parneša“. Kalbant apie 4 žmonas, jis pabrėžė sąlygas, kurių būtina laikytis, kad vestum daugiau nei kartą. Pavyzdžiui, jei su pirmąja žmona negali susilaukti vaikų. Arba, viena iš galimų vesti kaip antrą žmoną moterų grupių yra našlės, kurios neturi, kas jomis kitaip pasirūpina. Pasak jo, Irake, kuriame vyksta tiek daug konfliktų, ši galimybė labai svarbi.

Čia verta paminėti, kad pagal Kurdistano regiono įstatymus, kitą žmoną galima vesti tik pirmąjai žmonai teisme oficialiai davus tam leidimą.

Akivaizdu, kad islamui, kaip ir visoms religijoms, nepakeliui su moterų teisėmis. Tačiau kai kuriais klausimais religiniai lyderiai čia gali būti bendrininkai, o ne priešininkai. Tarkim, dr. Mohammad teigė, jog regiono islamo mokovai griežtai smerkia nužudymus „dėl garbės“, kas labiau yra gentinė, o ne religinė problema. Be to, dvasiniai vadovai Kurdistane smarkiai prisidėjo kovos su moterų lytinių organų žalojimu (FGM), todėl šioje srityje buvo pasiektas nemenkas progresas.

Labai dėkoju Sru Sht Rauf už suorganizuotus susitikimus ir vertimą. (Srusht thank you so much for organizing these meetings and translation).

Autorės nuotrauka

Jordanijoje savanoriaujanti Kristina: niekam nereikia gelbėjimo

Kristina Kaghdo, edukatorė, vertėja, kino kuratorė Jordanijoje, 2019 11 10

Taip jau sutapo, kad šalia mūsų „Jadal“ bendruomenės centro Amane apsigyveno daug šeimų iš Sirijos. Centras yra erdvė, įkurta skirtingų pažiūrų žmonėms burti. Žaisdami gatvėje jį atrado vaikai, susidraugavome, jie pradėjo siūlyti bendras veiklas. Atėjus mokslo metams pamatėme, kad jie nelanko mokyklos, o uždarbiauja gatvėje; mūsų prašydavo pamokyti matematikos, kad susiskaičiuotų pinigus, todėl pradėjome rengti nuolatinius būrelius.

Bendraudami su jų šeimomis ir susipažinę su jų ekonomine situacija susimąstėme apie alternatyvas, kurios leistų vaikams eiti į mokyklą. Įkūrėme vaikų darželį, kad tėvai dienos metu galėtų ieškotis darbo. Sukūrėme programą, padedančią vyresniems vaikams adekvačiai jaustis klasėje, organizavome vasaros ir žiemos stovyklas, skirtas asmenybės ugdymui, kritiniam mąstymui, psichologinei pagalbai.

Visos idėjos kilo stebint vaikus – nes atsirado santykis, draugystė. Su moterimis vystėme darbo idėjas, pvz., išnuomojome centro erdves renginiams, kurių metu jos užsidirbdavo ruošdamos maistą. Sukūrėme savitarpio pagalbos bendruomenę: nugirsti, kad kažkam reikia elektriko, – bendruomenėje atsiranda tuos reikalus išmanantis žmogus, sutvarko.

Tai buvo ir edukacinis, ir socialinis eksperimentas.

Ši iniciatyva atsirado iš poreikio: pas mus atėjo vaikai, ir mes pradėjome galvoti, ką galime padaryti naudingo, kad būtų ilgalaikis rezultatas. Kai žmogus turi erdvę save geriau suvokti ir išreikšti, atsiranda daugiau atsakomybės už savo gyvenimą. Dabar planuojame įkurti vaikų dienos centrą, kur jie naudingai leistų laiką po pamokų. Centras bus atviras visiems – nesvarbu, ar šeima iš Irako, Eritrėjos, Jordanijos ar kitur.

„Reuters“/„Scanpix“ nuotr. / Pabėgėliai iš Sirijos Jordanijoje

Dauguma šeimų, su kuriomis dirbome, jau išvažiavusios – vienos perkeltos į Kanadą, kitos grįžo į Siriją. Palaikau su jomis ryšį. Daugumai dabar lengviau instituciniais, sveikatos apsaugos ar kitais aspektais, tačiau yra daug tokių, apie kuriuos net nebuvo pagalvota: čia žmonės gyveno išgyvenimo ritmu, o apie kitką – kalbos barjerą ar kultūrinius skirtumus – negalvojo, nes turėti laiko apie tai galvoti yra privilegija. Bet pagrindinė jų mintis visad buvo: „Man svarbiausia – grįžti namo. Ir anksčiau ar vėliau aš grįšiu“.

Į Jordaniją niekas nežiūrėjo kaip į nuolatinę gyvenamąją vietą – tai buvo tarpinė stotelė, kurioje daug diskriminacijos, už atliktą darbą nesumokantys darbdaviai... Kitas svarbus dalykas – saugumas ir pinigai pragyvenimui. Dauguma čia gyveno itin prastomis sąlygomis. Nuolatinis stresas, nes nežinai, kas bus rytoj, ir jausmas, kad nesi vertingas kaip žmogus – taip gyventi kiekvieną dieną yra didžiulė destrukcija visomis prasmėmis. Todėl kiti dalykai, kurie, daugelio žmonių supratimu, yra esminiai ir pirminiai poreikiai – sveikata, švietimas, atsiduria dešimtoje vietoje.

Visos šios patirtys mane verčia giliai abejoti pačia darnaus vystymosi koncepcija – ar ji įmanoma, ir prie ko tai priveda. Visa schema yra tarsi kaltės nusivalymo mechanizmas. Užtat reikia dirbti su savimi, aiškiai suvokti ir įvardyti savo motyvaciją: dėl ko aš tai darau, iš kur ateinu. Niekam nereikia gelbėjimo.

„Reuters“/„Scanpix“ nuotr. / Pabėgėliai iš Sirijos Jordanijoje

Tarptautinės organizacijos yra sukūrusios monstrą, kuris gyvena iš žmonių nelaimių. Nebėra karinių veiksmų – sustoja ir finansavimas. Pradinis taškas, iš kur visa tai ateina, yra labai neatsakingas. Savęs centravimas visame kame yra viena didžiausių šių laikų problemų: aš, mano sėkmė, mano namai, ir tuo viskas pasibaigia.

> **Visa schema yra tarsi kaltės nusivalymo mechanizmas.**

Bet pripažinęs savo privilegijas ir tai, kad visi esame šio pasaulio dalis, tu supranti, kad turi teisę į saugius namus lygiai taip pat kaip ir žmogus, valtimi iš Libijos kertantis Viduržemio jūrą. Taip atsiranda daugiau erdvės žmogiškumui, kito pajautimui, ir iš to gali daug kas gražaus išeiti.

„Reuters“/„Scanpix“ nuotr. / Pabėgėliai iš Sirijos Jordanijoje

„Reuters“/„Scanpix“ nuotr. / Pabėgėlių pora

Darbo vietų niekas nevagia: pokalbis su prieglobstį Lietuvoje gavusių žmonių įdarbinimo specialiste

Giedrė Steikūnaitė, žurnalistė, 2017 09 25

Lietuvos darbo biržos duomenimis, š.m. rugpjūtį šalyje buvo registruota per 34,1 tūkst. laisvų darbo vietų. Žmonių, pabėgusių nuo karo ir nepakeliamų gyvenimo sąlygų savo krašte, į Lietuvą pastaraisiais metais atvyko vos keli šimtai, dažnas jų traukia ramybės ieškoti toliau – į Vokietiją, Švediją, kitur.

> **Žmonės dažnai bijo pabėgėlių, tik kažkodėl nepastebėjo, kad šie jau daug metų Lietuvoje gyvena, dirba, augina vaikus.**

Tačiau mūsų visuomenė neretai bauginama „invazijomis“, „kultūrų susidūrimu“ ir kitais mitais, kurie dar labiau skaldo ir taip susiskaldžiusią visuomenę į priešiškas stovyklas „mes“ ir „jie“.

„Žmonės dažnai bijo pabėgėlių, tik kažkodėl nepastebėjo, kad šie jau daug metų Lietuvoje gyvena, dirba, augina vaikus“, – sako Toma Čekanskaitė, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus Dienos centro „InLT“ įdarbinimo specialistė. Jos darbas yra padėti žmonėms, kuriems Lietuvoje suteiktas prieglobstis, rasti darbą, o Lietuvos darbdaviams – darbuotoją.

„Turime suvokti, kad atvykus iš kitur, ypač – jei išvykai ne savo noru, o bėgdamas nuo siaubo – būna labai sunku, – sako T. Čekanskaitė. – Mes, ištikus problemai, juk galime apsistoti pas tetą ar dėdę, gauti pavalgyti ir patarimų, žinome, kaip veikia sistema, kokios institucijos už ką atsakingos. Turime savo apsauginį tinklą. Atvykę iš kitur tokio tinklo neturi. Dėl to jiems reikalinga pagalba.“

Kaune įsikūrusio dienos centro „InLT“ misija – padėti pabėgėliams lengviau integruotis Lietuvos visuomenėje. Jis įkurtas 2004 m., čia priimami ir į Lietuvą atvykę žmonės su papildomos apsaugos statusu (jis suteikiamas asmenims, kurie neatitinka pabėgėlio apibrėžimo, tačiau į tėvynę negali grįžti dėl pagrįstos baimės, jog ten yra grėsmė jų gyvybei, sveikatai, saugumui ir laisvei) bei ne ES piliečiai, turintys laikinus ar nuolatinius leidimus gyventi Lietuvoje. Žmonės atvyksta iš Ukrainos, Baltarusijos, Afganistano, Čečėnijos, Eritrėjos, kitų šalių. Centre jiems teikiama informacija būsto, įsidarbinimo, sveikatos apsaugos klausimais. Prieš kelerius metus panašus infocentras migrantams įkurtas ir Klaipėdoje. Jame teikiamos teisinės, socialinės, psichologinės konsultacijos, užpildomos informacinės spragos. Tai savo ruožtu padeda žmonėms jaustis geriau ir aktyviau dalyvauti Lietuvos – jų naujosios šalies – gyvenime.

Su T.Čekanskaite kalbamės apie dabartinę žmonių su pabėgėlio statusu įdarbinimo situaciją Lietuvoje.

– Kokia šiuo metu yra užsieniečių įdarbinimo tvarka mūsų šalyje?

– Žmogui, kuriam Lietuvoje yra suteiktas prieglobstis – t. y. pabėgėlio arba papildomos apsaugos statusas, – atskiro leidimo dirbti nebereikia, nes jis jau turi teisę šioje šalyje gyventi ir dirbti. Tas pats galioja studentams, atvykusiems iš ne ES šalių: anksčiau jiems reikėjo specialaus leidimo, dabar nebe, tačiau leidžiama dirbti tik puse etato – iki 20 valandų per savaitę.

Yra ir finansinių momentų: darbdavys, įdarbinantis teritorinėje darbo biržoje registruotą prieglobstį gavusį asmenį, gali gauti lengvatą – valstybės subsidiją. Ji apskaičiuojama pagal specialią formulę pateikus prašymą darbo biržoje. Pavyzdžiui, darbdavys iš valstybės gali gauti 50 proc. minimalios algos (įskaitant ir mokesčius, ir faktinę algą) lengvatą. Tai ypač aktualu smulkiajam verslui, kuriam gali būti sunku išmokėti padorų atlyginimą. Subsidijos trukmę nusprendžia speciali Darbo biržos komisija.

Kiti užsieniečiai tokios subsidijos negauna, bet egzistuoja įvairios papildomo rėmimo darbo rinkoje kategorijos. Pavyzdžiui, asmenys, turintys mažų vaikų ar vyresni nei 55-erių metų, žmonės su negalia gali pretenduoti į tas pačias subsidijas, kurios teikiamos ir Lietuvos piliečiams. Taip palengvinamas įsidarbinimas ir atsiranda didesnė paskata darbdaviui.

– Papasakokite apie savo veiklą konkrečiau.

– Į mūsų centrą atvykę lankytojai išreiškia savo poreikius, kokio darbo ieško ir kokią patirtį, kvalifikacijas turi. Kai kurie būna iš anksto pasitvirtinę savo kvalifikacijos pažymėjimus, kurie prilyginami Lietuvos švietimo sistemai. Kai kurie neturi ir ieško bet kokio darbo. Dažnai nutinka, kad žmogus neturi kvalifikaciją įrodančio dokumento, tačiau jis ilgus metus dirbo tam tikroje srityje ir yra profesionalas. Tada mes bendromis jėgomis skaitom darbo skelbimus, skambiname į įmones. Kai kurios jų pačios mus susiranda arba būna pranešę iš anksto: „Esam atviri ir pabėgėliams, ir migrantams.“

Rostyslav Savchyn/Unsplash nuotrauka

Paskambinę klausiam, ar šiuo metu yra laisvų darbo vietų, jei ne – ar atsirastų ateityje. Jau turime sukaupę kuklią duomenų bazę darbdavių, kuriais pasitikim ir mes, ir mūsų centro klientai. Naujiems potencialiems darbdaviams paaiškiname, kad štai yra darbuotojas, kuris nelabai kalba lietuviškai, bet mokosi. Mūsų centro lietuvių kalbos pamokų ciklas yra 200 valandų. Po tiek laiko nuoširdaus lankymo žmonės tikrai susišneka lietuviškai. O viena įmonė pasisiūlė paskirti žmogui anglakalbį ar rusakalbį kolegą, kad viską aprodytų ir paaiškintų. Juk naujas žmogus į darbo kultūrą ir kasdienybę natūraliai įneša kažko naujo.

Labiausiai orientuojamės į Kauno rinką, nes pas mus atvyksta šiame mieste įsikūrę žmonės. Tiesa, darbdaviai pasklidę po visą šalį. Pavyzdžiui, statybinė įmonė objektų turi visoje Lietuvoje; arba kavinių tinklas – jei jie atviri, tai atviri visur. Yra darbdavių ir iš kitų miestų, su jais palaikome ryšius. Kai kurie sako: „Siųskit mums darbuotojus. Žmogų ne tik įdarbinsim, bet ir padėsim susirasti būstą.“ Tikri šaunuoliai.

Šiuo metu į Lietuvą daugiausia perkeliami asmenys, turintys pabėgėlio statusą, yra sirai. Buvo laikas, kai daugiausia atvykėlių būdavo iš Afganistano. Jų profesijos įvairios – nemažai gamybos pramonės darbuotojų, taip pat turime nuostabių virtuvės šefų. Yra ir daug žmonių be aukštojo išsilavinimo diplomo. Ką veikė savo šalyje, jie gali dirbti ir čia. Todėl orientuojamės į įmones, kurios siūlo darbą gamybos, statybų, maisto gaminimo, restoranų sektoriuose.

Visi reikalai su darbdaviais sprendžiasi labai lengvai, kai šie jau turėję patirties su užsieniečiais. Jei turėję gerų patirčių – viskas gerai, patys darbuotojų prašo, kad tie atvestų draugų, kuriuos būtų galima įdarbinti. Jeigu turėję blogosios patirties – būna juk visko gyvenime – kartais net į kalbas nebesileidžia.

– O kokių klausimų, baimių turi jokios patirties su užsieniečių įdarbinimu neturėję darbdaviai?

– Pirmiausia klausia: „Kaip aš tuos žmones suprasiu?“ Tada: „Kas bus, jei nieko nepasakę nepasirodys darbe?“ Mūsų centro pozicija yra palaikyti nuolatinį grįžtamąjį ryšį. Kilus nesklandumams ar nesusipratimams, važiuojame ir aiškinamės kartu. Stengiamės su darbdaviais palaikyti nuolatinį kontaktą: skambinam, klausiam, kaip naujai įdarbintam žmogui sekasi. Tai darome suprasdami, kad pabėgėlio statusą gavę žmonės yra sudėtingoje situacijoje. Atvykus iš Lietuvai artimo geopolitinio regiono, pradėti gyvenimą čia yra lengviau, nes sistema veikia panašiai. Tačiau negalima visų aplipinti viena etikete, tarsi visiems pabėgėlio statusą turintiems žmonėms būtų būdingos tos pačios savybės. Kaip ir Lietuvoje, taip ir visur kitur – žmonės turi įvairių siekių, savą požiūrį į gyvenimą. Vieniems sekasi puikiai: dirba, įstoja mokytis, vaikai eina į mokyklą. Tokiems nereikia jokių specialių paslaugų, jie nemato reikalo gauti jokių

lengvatų. Ir yra dalis, kuriems sekasi sunkiau. – Kas tvarko visus popierius, susijusius su įdarbinimu? – Kai kurios įmonės, ypač tarptautinės, darbo sutartis paruošia anglų kalba, o jei lietuvių – važiuojam kartu, kad visos pusės viską suprastų. Dokumentus „Sodrai“ tvarko darbdavio buhalteriai. Žmogus, turintis pabėgėlio statusą Lietuvoje, radęs darbą gali tiesiog imti ir dirbti. Žinoma, lietuvių kalba visiems iš pradžių yra barjeras. Tačiau jei žmogus moka daugiau kitų kalbų, jam ir pas mus atsiveria kiti keliai.

– Vertėjų prireikia?

– Turime kolegą, kuris kalba arabiškai.

– Lietuvis?

– Dabar jau lietuvis! Jo gimtoji kalba yra arabų, jis laisvai šneka ir lietuviškai, ir angliškai, gyvena čia jau daug metų. Turime kitą kolegą iš Afganistano, jis kalba dari kalba ir prireikus mums pavertėjauja. Tačiau pastebėjau, kad iš Rytų atvykę žmonės yra gabūs kalboms, moka ne po vieną ir ne po dvi. O jei anglų ar rusų žinios nelabai stiprios, kviečiamės vertėjus.

– Ar padedate būsto paieškose? Tai – dar viena didžiulė kliūtis pradedant kurti naują gyvenimo etapą.

– Būna, kad ieškom ir būsto – skambinam pagal skelbimus, nuvažiuojam kartu apžiūrėti buto. Butų savininkų taip pat yra įvairių. Vieni išsigąsta, kiti tiesiai sako: „Man jokio skirtumo, kas man mokės pinigus“. Dar kiti klausia: „Kas bus, jei nesumokės nuomos, kaip man su juo išsiaiškinti?“ Atsakom, kad, reikalui esant, atvažiuosim.

Noriu, kad žmogus nejaustų spaudimo: štai tau būtinai reikia šiandien susirasti darbą ir nesvarbu nei kokį, nei kaip tu jame jausiesi. Noriu, kad žmogus nebūtų pažeidžiamas nei kultūriškai, nei psichologiškai. Pabėgėliai juk yra priverstiniai migrantai, išteritorinti asmenys, išplėšti iš savo šaknų ir nežinia, ar dar galės grįžti į tėvynę ir jei taip – tai kada. Iš jų jau ir taip labai daug atimta. Norisi, kad čia mes jiems sukurtume komforto zoną, kur jie jaustųsi saugiai.

Matteo Paganelli/Unsplash nuotrauka

– Ką pirmiausia pastebi Lietuvoje dirbantys čia prieglobstį gavę žmonės?

– Mini kitokią darbo kultūrą, bendravimą darbo vietoje. Tačiau kai integracija vyksta sėkmingai, ji labai gerai įsisavinama. Žmonės greit perpranta, ką kada daryti, kaip ko klausti, kaip kalbėti. Štai buvo kolegės gimtadienis. Ji tipiškai lietuviškai klausia vieno į mūsų centrą ateinančio užsieniečio: „Kaip manai, kiek man metų..?“ Jis taip pat tipiškai atsako: „Aštuoniolika!“ Žinoma, kolegei tądien sukako kiek daugiau.

Lietuvos visuomenė apskritai yra labai homogeniška, tad nenuostabu, jog atvykėliai su laiku sulietuvėja. Žinoma, kartu jie išlaiko ir savas tradicijas, taip kuria naują savo namų kontekstą.

– Kaip visuomenei suvokti realią situaciją, atsikratyti baimių ir neigiamų išankstinių nuostatų?

– Migracijos procesai buvo, bus ir yra. Neturėtume bandyti jų dirbtinai sustabdyti. Lietuvoje labai skaudžiai reaguojame į emigraciją, bet gal vertėtų kitaip pažiūrėti į imigraciją?

Žinot, sklando kalbos, neva užsieniečiai iš lietuvių atiminėja darbo vietas. Neatiminėja! Lietuvoje užregistruota tūkstančiai laisvų darbo vietų, kurios neužpildomos, nes daug jaunų bei vidutinio amžiaus žmonių išvyksta dirbti į užsienį. Jei darbo vietos egzistuoja, galbūt geriau jas laisvai duoti žmonėms ir taip kelti bendrą Lietuvos vidaus produktą, gerinti finansinę padėtį? Ilgalaikė imigracija atsiperka visada: atvažiavę žmonės čia investuoja, augina naują mokesčių mokėtojų kartą, moko savo vaikus lietuvių kalbos, lanko darželius ir universitetus. Tai – naujoji Lietuvos karta, į kurią nereikėtų žiūrėti negatyviai. Požiūris, neva vyksta darbo vietų vagystė, yra tiesiog nepagrįstas: užtenka atsiversti statistiką ir taps labai aišku, kiek ir kokių laisvų darbo vietų turime, koks atlygis mokamas. O jeigu žmogus atvažiuoja ir yra pasiryžęs dirbti, kodėl jam neleisti? Galbūt vėliau jis pats taps darbdaviu.

Turkijoje savanoriaujanti Aušra: pabėgėlių šeimas reikia ne gelbėti, o joms suteikti įrankius

Aušra Raulušonytė,
ReVi savanorė Turkijoje, 2020 04 20

Devynerius metus besitęsiantis pilietinis karas Sirijoje – didžiulio Sirijos pabėgėlių srauto priežastis. 2019-ųjų pabaigoje jų pasaulyje buvo skaičiuojama 6,7 mln. (2019 m., UNHCR). Šalis, kurioje prieglobsčio ieško didžiausias Sirijos konflikto pabėgėlių skaičius, – Turkija. Čia registruojama daugiau nei 3,5 mln. pabėgėlių.

Autorės nuotrauka

Nuo 2018-ųjų metų pradžios iki dabar dalyvauju nepriklausomų savanorių bendruomenių Turkijoje veikloje. Veiklą pradėjau padėdama koordinuoti komunikacijos procesus savanorių bendruomenėje ReVi (angl. *Refugee Volunteers of Izmir*). ReVi tiesiogiai bendradarbiavo su sirų šeimomis Izmiro apylinkėse: siekė suprasti jų poreikius, skatinti jų smulkius verslus, socialines iniciatyvas, mokymąsi išgyventi, vaikų švietimą ir užtikrinti psicho-socialinę paramą. Vėliau prisijungiau prie bendruomenės centro kūrimo, kuriame mokėme moteris sires prisidėti prie šeimos biudžeto mokantis gaminti žaislus ir papuošalus, o vaikus – siekti išsilavinimo, bendradarbiauti, svajoti, tyrinėti, mokytis, pažinti, suprasti save ir juos supantį pasaulį.

Sugrįžusi į Europą atlikti stažuotės Europos Komisijoje koordinavau papildomą stažuotojų veiklą labdaros srityje: organizavome bendruomenės renginius visuomenės informavimui apie pabėgėlių krizės kontekstą ir priežastis, skatinome paremti moterų pabėgėlių verslus ir vaikų švietimo iniciatyvas. Įkūrėme savarankišką jaunų profesionalų grupę Liuksemburge (angl. *Trainees' Charity Luxembourg*), su kuria praėjusių metų vasarą, bendradarbiaudami su Pasauline Maisto Programa (angl. *World Food Programme*), Turkijos Raudonuoju Pusmėnuliu (angl. *Turkish Red Crescent*) ir vietinėmis organizacijomis, aiškinomės, kaip humanitarinės pagalbos srityje sekasi bendradarbiauti vyriausybinėms, nevyriausybinėms organizacijoms, pabėgėlių bei priimančiųjų bendruomenėms.

Šiuo metu nuotoliniu būdu prisidedu prie vaikų mokymosi paramos centro ReVi Akademijos (angl. *ReVi Academy*) išsaugojimo kampanijų, padedu internetu savanoriaujantiems prisijungti prie ReVi veiklos. ReVi Akademijoje pabėgėlių iš Sirijos vaikai, mokykloje nebuvę ilgus metus, ateina ugdytis mokymosi

įpročių, atsikratyti traumuojančių išgyvenimų padarinių. ReVi bendruomenės centre jie jaučiasi saugiai juos suprantančių mokytojų kompanijoje, atlieka namų darbus, mokosi rašyti bei vertinti savo gimtąją kalbą, praktikuojasi turkų kalbą, reikalingą mokomųjų dalykų įsisavinimui Turkijos mokyklose.

Jei sudomino ReVi Akademijos veikla, daugiau sužinoti galite čia: https://www.facebook.com/reviacademy

Sirių moterų internetinę parduotuvę galite apžvelgti čia: https://www.revifamily.org/

Komunikacija Plėtrai arba Komunikacija Vystymuisi (ang. Communication for Development) magistro studijos man suteikė pasitikėjimo savo kompetencijomis ir etiškumu dirbti srityje, kurią gaubia tiek daug istorinių ir kultūrinių kontekstų. Pasirinkau savanoriauti nepriklausomoje bendruomenėje, dirbančioje su keliais šimtais pabėgėlių šeimų iš Sirijos, nes norėjau būti dalimi iniciatyvos, leidžiančios patiems pabėgėliams - jiems suteikus karo iš jų atimtus įrankius – organizuoti savo bendruomenes, kurti verslus, siekti išsilavinimo ir save reprezentuoti kaip tos pačios grupės savanorius, prisidedančius prie pabėgėlių bei priimančios visuomenės gerovės.

Dalyvauti ReVi Akademijos veikloje rinkausi iš vertybinių paskatų. Švietimo galimybės nebuvimas arba netinkamas švietimo organizavimas, mano nuomone, kuria netinkamą galios santykį tiek tarp visuomenės narių jos viduje, tiek tarp atskirų visuomenių. Jei švietimo procesas suteikia galimybę atsikratyti emocinių traumų, išmokti mokytis ir už mokyklos ribų bei prisiimti atsakomybę už savo ateitį, nepriklausomai nuo vaiko pradinės finansinės ar pilietinės padėties, jis augdamas sieks, kad ne tik jo, bet ir kitų teisės, laisvės ir ateities galimybės būtų gerbiamos. Tokias bendruomenės ugdymo vertybes palaikome ir atstovaujame ReVi ir aš.

Nemanau, kad ReVi „išgelbėjo“ šias prieglobsčio ieškančias pabėgėlių šeimas, kurios, tarp kito, žiniasklaidoje dažnai netinkamai pavaizduojamos kaip negalinčios priimti savų sprendimų, nesavarankiškos, pasyvios. Tačiau manau, kad mano ir mano bendraminčių veikla prisidėjo parūpinant „įrankius“, reikalingus patiems pabėgėliams pagerinti savo situaciją. Pabėgėliai vyrai nori, sugeba ir siekia dirbti – jiems reikia vertėjų susitariant dėl darbo; moterys nori, sugeba ir siekia kurti moterų bendruomenes savo verslams - joms reikia pradinio įnašo; vaikai nori saugiai augti, mokytis, žaisti – jiems reikia atitinkamų mokymosi centrų.

Manau, programos šiose trijose srityse yra vertingiausios siekiant pagerinti pabėgėlių situaciją Turkijoje. Ir, kiek man žinoma, didžiausia parama iš humanitarinės pagalbos organizacijų ir iniciatyvų Turkijoje ateina būtent šiose srityse. Deja, šalyje su 14% nedarbingumo lygiu (2019 m. spalis, Trading Economics) apstu teisinių barjerų, užkertančių kelią sirų legaliam įdarbinimui. To pasekmės – negalėjimas integruotis visuomenėje, skurdas, vaikų patyčios mokyklose, prasti išsilavinimo pasiekimai, emocinė sveikatos problemos, nelegalus vaikų darbas.

Humanitarinės pagalbos sritis yra visuma bendradarbiavimo, organizavimo, finansavimo veiksmų, kurių imamasi ištikus ar besiruošiant krizėms ar nelaimėms (ir natūralioms, ir sukeltoms žmonių), dėl kurių žmonės žūva, kenčia arba yra kėsinamasi

Autorės nuotrauka

“Tie, į kuriuos humanitarinė pagalba yra nukreipta, nėra silpnesni, mažiau išmanantys ar patys kalti – iš jų istoriškai arba per tam tikrą laiką buvo atimti jų „įrankiai“”

į jų orumą. Humanitarinių veiksmų gali būti imtasi tiek lokaliai, tiek tarptautinėje arenoje. Prie jų gali prisidėti vyriausybės, bendruomeninės organizacijos, savanorių grupės, individualūs asmenys.

Man humanitarinis atsakas siekiant pagerinti žmonių gyvenimo sąlygas ištikus krizėms reiškia pagarbą kitam kaip žmogui nepriklausomai nuo jo statuso, vietos, kurioje jis gimęs, ar aplink jį susiformavusių aplinkybių.

Gaila, bet humanitarinės pagalbos laukas yra persipynęs ir su išbalansuotos galios diskursais, ideologiniais mechanizmais – jis yra nuistorintas, atskirtas nuo konteksto ir pernelyg supaprastintas.

Nepaisant gausėjančios informacijos internete apie humanitarinės pagalbos teikimo etiškumo principus, didėjančio skaičiaus universitetų programų šioje srityje, bei kone atskiros disciplinos kūrimosi suprasti vystomajam bendradarbiavimui apibrėžti, vis dar yra galvojama, kad savanoriavimas humanitarinės pagalbos srityje – tai savo gerumo parodymas, kad savanoriaudami suteikiame pagalbą silpnesniems, liūdnesniems, mažiau mokantiems, kad taip vadinama „Globalioji šiaurė“ gelbėja „Globaliuosius pietus“, kad problemų būtų mažiau, jei kenčiantieji atsigręžtų į Vakarus ir atsisakytų savo „šamaniškų“ ritualų.

Pasigilinus į istoriją galima labai daug išmokti apie vakarietiškąsias dabartinių humanitarinių krizių priežastis. Kultūros nėra viena už kitą galingesnės, jos tiesiog yra ir yra žmonijos sąmonės įvairovės išraiška. O tie, į kuriuos humanitarinė pagalba yra nukreipta, nėra silpnesni, mažiau išmanantys ar patys kalti – iš jų istoriškai arba per tam tikrą laiką buvo atimti jų „įrankiai“ ir humanitarinė pagalba juos jiems siekia sugrąžinti. Šis sugrąžinimas yra pagarbos žmogaus orumui išraiška.

Planuojant prisijungti prie humanitarinės pagalbos veiklos svarbu įvertinti, kas motyvuoja tokiam darbui. Noras, kad tavimi žavėtųsi kaip pasaulio gelbėtoju – nėra tinkama motyvacija; siekis prisidėti prie geresnių gyvenimo sąlygų suteikimo ir orumo sugrąžinimo patekusiems į nepalankias aplinkybes – yra.

Besirenkant organizacijas ir bendruomenes darbui, praktikai, savanorystei, svarbu įvertinti, kaip tuos, kuriems organizacija padeda, ji reprezentuoja. Dažna organizacija siekdama pritraukti kuo daugiau rėmėjų, imasi „gailesčio teatro“ strategijos – tada tie, kuriems padedama, yra vaizduojami silpni, nusivylę, pažeidžiami. Toks paremiamųjų perteikimas dar labiau sustiprina diskursą, kuriame visa grupė žmonių, jų šalis ir kultūra yra imami laikyti kažko negalinčiais, kažko nesuprantančiais – taip iš jų atimama galia, jie paverčiami objektais. Siūlau rinktis organizacijas, grąžinančias tą galią paremiamiesiems.

Prieš išvykstant į šalis, kuriose vykdomos humanitarinės pagalbos programos, svarbu paskaityti apie istorinius problemų kontekstus bei apie dabartinę situaciją. Naudinga išsiaiškinti, kokius reikalavimus (pvz., vizos tipas) būtina atitikti atvykstant dirbti ar savanoriauti į tą šalį. Rašydami, fotografuodami ir filmuodami žmones, kuriems suteikiama pagalba, kuriame naratyvus – “langus”, per kuriuos šiuos žmones mato visas pasaulis. Tad svarbu tartis su bendruomene, kurią pristatinėjate, gauti jos leidimą dalintis jų vaizdais ar istorijomis medijose, išsiaiškinti, kaip jie norėtų būti matomi, išgirsti, bei vadovautis etikos gairėmis.

AFP/„Scanpix“ nuotr./Sirijoje tebesiaučiantis karas